

# 8 Πανελλήνιο ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Εκπαίδευση & Πολιτισμός  
στον 21ο αιώνα



13-14 Μαΐου  
2023

**Επικοινωνία και σχολική αποτελεσματικότητα: Μελέτη περίπτωσης τμήματος με αλλοδαπούς μαθητές.**  
**Νίκου Αντωνία, [antonianikou@gmail.com](mailto:antonianikou@gmail.com)**

# ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ- ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Αρχή του πολιτισμού για τη συγκρότηση των πρώτων κοινωνιών και για την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων
- Επικοινωνία και κοινωνικοποίηση: έννοιες αλληλένδετες
- Στην εκπαίδευση η επικοινωνία είναι απαραίτητη για τη δημιουργία θετικού κλίματος
- Στο σχολείο πραγματοποιείται επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών, διευθυντή- εκπαιδευτικών, εκπαιδευτικών- μαθητών, εκπαιδευτικών- γονέων.

# ΕΠικοινωνία- ορισμοί

*«Επικοινωνία είναι η ανταλλαγή μηνυμάτων, ιδεών ή απόψεων, κατά τρόπο που αυτά να γίνονται κατανοητά μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων»*

Hoy and Miskel, 2001

*«Η επικοινωνία» αποτελεί μια ανατροφοδοτούμενη διαδικασία αμοιβαίας μετάδοσης πληροφοριών και συναισθηματικών μηνυμάτων από ένα άτομο προς ένα άλλο, άμεσα ή με τη διαμεσολάβηση ενός μέσου επικοινωνίας, με συγκεκριμένη πρόθεση και σκοπό, ως προϋποθέσεις παραγωγής συγκεκριμένου επικοινωνιακού αποτελέσματος»*

Σταμάτης, 2005

# ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

*«Ως επικοινωνία χαρακτηρίζεται κάθε συνειδητή ή μη, κατευθυνόμενη ή μη έκφραση συμπεριφοράς ενός ατόμου μέσω της οποίας ασκείται σκόπιμα ή μη, επιρροή στην αντίληψη, το συναίσθημα και τη σκέψη του άλλου»*

*Spitz, 1957*

*«Η επικοινωνία δεν είναι μόνο λεκτική, που στηρίζεται στις φωνητικές χορδές αλλά και μη λεκτική. Η μη λεκτική συμπεριφορά περιλαμβάνει την έκφραση συναισθημάτων, διαθέσεων, στάσεων και γενικότερα την εκδήλωση του εσωτερικού κόσμου του ανθρώπου μέσω του σώματος»*

*Κοντάκος, Πολεμικός, 2000*

# Είδη της επικοινωνίας

- Μονόδρομη: ένα μήνυμα μεταβιβάζεται σε κάποιο άτομο ή ομάδα ατόμων χωρίς να αναμένεται ανταπόκριση, παίρνει λιγότερο χρόνο αλλά υπάρχει πιθανότητα ασάφειας
- Αμφίδρομη: δίνονται και παίρνονται μηνύματα μεταξύ αποστολέα και αποδέκτη.(πομπός, μήνυμα, δέκτης μέσο, κωδικοποίηση και αποκωδικοποίηση, ανατροφοδότηση)

**Σημείωση:** η μονόδρομη επικοινωνία απορρίπτεται από την εκπαιδευτική διαδικασία.

(Hoy & Miskel, 2001, Πασιαρδής, 2004, Κωνσταντίνου, 2005)

# Κατευθύνσεις της επικοινωνίας

Κάθετη επικοινωνία (top down communication & bottom up communication): οι προϊστάμενοι επικοινωνούν με τους υφισταμένους τους

Οριζόντια επικοινωνία (horizontal communication): γίνεται μεταξύ ατόμων που έχουν την ίδια θέση.

(Πασιαρδής, 2004, Κωνσταντίνου, 2005)

# Μοντέλα Επικοινωνίας- Εκπαίδευση

*«Εργαλεία που βοηθούν να κατανοήσουμε την πραγματικότητα και προωθούν τη σκέψη μας»*

Cilbert, 1995

*«Με βάση αυτά ο άνθρωπος κατασκευάζει ένα νέο, τεχνητό κόσμο, που μιμείται, αναπαριστά ή αναπαράγει την πραγματικότητα»*

Κόκοτας, 2004

*«Το μοντέλο μπορεί να προβάλλει συστηματικά, επιλεγμένα στοιχεία του αντικειμένου. Κατόπιν αναδεικνύει επιλεγμένες σχέσεις ανάμεσα σε αυτά τα στοιχεία. Το σύστημα που διαγράφεται πίσω από τα παραπάνω επιλεγμένα στοιχεία μοντελοποιείται»*

Friske, 1989



# Μοντέλα Επικοινωνίας- Εκπαίδευση

- **Σταδιακό (Erikson- Piaget):** υπεύθυνοι για την ανάπτυξη του παιδιού είναι η οικογένεια, το σχολείο, το άτομο ως ενήλικας. Δεν προβλέπει συνεργασία οικογένειας- σχολείου.
- **Οργανισμικό (Weber- Parsons):** οι οργανισμοί και οι οργανωμένες ομάδες λειτουργούν αποτελεσματικά όταν ενεργούν αποτελεσματικά όταν ενεργούν αυτόνομα και ανεξάρτητα.
- **Οικοσυστημικό (Bronfenbrenner):** το άτομο ανήκει σε διαφορετικά υποσυστήματα. Η σχέση ατόμου- υποσυστημάτων είναι αμφίδρομη επομένως η συνεργασία σχολείου- οικογένειας αποτελεί αναγκαιότητα για την επιτυχημένη αγωγή.
- **Σφαιρικό (Epstein):** σχολείο, οικογένεια και κοινότητα έχουν ως σημείο τομής το παιδί. Επομένως βρίσκονται σε αλληλεπίδραση, συνεργασία και αλληλοϋποστήριξη προς όφελος του παιδιού.



# Μοντέλα Επικοινωνίας- Εκπαίδευση

- **Κοινωνικό (Cuba & Getzels):** 2 διαστάσεις (νομοθετική- λειτουργία σχολείου & ιδιογραφική- λειτουργία εργαζομένων) που αλληλοεπηρεάζονται. Το σχολείο έχει ως στόχο να υλοποιήσει στόχους και αξίες της κοινωνίας την οποία ταυτόχρονα επηρεάζει. Σημαντικό μοντέλο γιατί δίνει τη δυνατότητα να προβλέπονται η αντίδραση του σχολείου σε καινοτομίες (π.χ. η γονεϊκή εμπλοκή)
- **Πολιτικό (Easton):** αναφέρεται στις συναλλαγές που αναπτύσσονται μεταξύ οργανισμών και οργανωμένων ομάδων που αλληλοεξαρτώνται. Κάθε σύστημα που παράγει πολιτική και διαχειρίζεται θέματα εξουσίας, βρίσκεται σε διάλογο με τις ομάδες πίεσης που λειτουργούν στο περιβάλλον τους. Π.χ το εκπαιδευτικό σύστημα υποστηρίζεται αλλά και δέχεται πιέσεις από τις ομάδες πίεσης δηλαδή τους γονείς, συνδικαλιστικές οργανώσεις εκπαιδευτικών, μέσα μαζικής ενημέρωσης

# Σχολική Αποτελεσματικότητα

- ▣ Δεκαετία '80- επιτακτική ανάγκη για αναβάθμιση του δημόσιου σχολείου και διερεύνηση των βασικότερων παραγόντων που παίζουν ρόλο σημαντικό στην επιτυχία του και που αποτελούν τους δείκτες ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτηρίου.
- ▣ Οι Stall and Mortimore, υποστηρίζουν ότι: *«αποτελεσματικό σχολείο είναι αυτό στο οποίο οι μαθητές προοδεύουν περισσότερο από όσο προσδοκούμε»* (Σαϊτης, 2007)

# Χαρακτηριστικά γνωρίσματα αποτελεσματικών σχολείων

- Εκπαιδευτική ηγεσία
- Συμπεριφορά του εκπαιδευτικού και υψηλές προσδοκίες
- Διδακτική Διδασκαλία, δομή και οργάνωση του αναλυτικού προγράμματος
- Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου
- Η οργανωτική υποστήριξη και ο χωριστός προϋπολογισμός για κάθε σχολείο
- Το ευνοϊκό κλίμα
- Η σταθερότητα του προσωπικού
- Η συνεργασία σχολείου και γονέων

# Σχολικό Κλίμα- ορισμοί

Έντονη διαφωνία για την έννοια του.

Όροι όπως: ατμόσφαιρα, συναισθήματα, κλίμα.

*«Το σύνολο των εσωτερικών χαρακτηριστικών που διαφοροποιεί ένα σχολείο από ένα άλλο και επηρεάζει τη συμπεριφορά των μελών κάθε σχολείου»*

Hoy and Miskel, 2005

*«Η σχετικά προσωρινή ποιότητα του σχολικού περιβάλλοντος που βιώνεται από τους συμμετέχοντες, επηρεάζει τη συμπεριφορά τους και βασίζεται στη συλλογική αντίληψη για συμπεριφορά στα σχολεία»*

Hoy, Tarter and Kottkamp, 1991

*«Η κοινωνική ατμόσφαιρα ενός περιβάλλοντος μάθησης στο οποίο οι μαθητές έχουν διάφορες εμπειρίες που εξαρτώνται από κριτήρια που θέτουν οι δάσκαλοι και οι διευθυντές».*

Moos, 1979

# Σχολική Κουλτούρα- ορισμοί

*«...τη φιλοσοφία που υπάρχει, τις ιδεολογίες, τις αξίες, τις παραδόσεις, τις προσδοκίες, τους τρόπους συμπεριφοράς και τις νόρμες που ενώνουν τα μέλη της ομάδας»*

Kilmann et al (1962)

*«...τα σύμβολα, τις τελετουργίες και τους μύθους που μεταφέρουν τις αξίες και αντιλήψεις του οργανισμού στους εργαζομένους»*

Ouchi, 1981

*«...ως την ιδεολογία του οργανισμού και η οποία περιλαμβάνει τις αντιλήψεις και τις συνήθειές του που τον διαφοροποιούν από άλλους οργανισμούς»*

Mintzberg, 1989

# Διάκριση Σχολικού Κλίματος και Σχολικής Κουλτούρας

- Και οι δυο όροι αναφέρονται στο σύνολο των αξιών, πρακτικών ασφαλείας και οργανωτικών δομών μέσα σε ένα σχολείο που το αναγκάζουν να λειτουργήσει και να αντιδράσει με ιδιαίτερους τρόπους.
- Και οι δυο όροι είναι ανταλλάξιμοι. Το σχολικό κλίμα αναφέρεται συνήθως στα σχολικά αποτελέσματα στους σπουδαστές, ενώ ο σχολικός πολιτισμός αναφέρεται περισσότερο στον τρόπο που οι δάσκαλοι και άλλα μέλη προσωπικού εργάζονται από κοινού (McBrien & Brandt, 1997)
- Συνεπώς το σχολικό κλίμα σχετίζεται με την ερμηνεία που δίνει κανείς στον όρο της κουλτούρας, αφού η κουλτούρα ενός σχολείου αποτελεί την αντανάκλαση του σχολικού κλίματος (Mintzberg, 1979)

# Μελέτη Περίπτωσης

Στην πόλη της Ελευσίνας οι διευθυντές τριών σχολείων μιας περιοχής ακολουθούν την εξής τακτική: στο τέλος κάθε χρονιάς εξετάζουν τις αιτήσεις των εγγραφών των μαθητών της πρώτης τάξης των τριών σχολείων. Το στοιχείο το οποίο ελέγχουν είναι η εθνικότητα των μαθητών. Στη συνέχεια κατανέμουν τους αλλοδαπούς μαθητές ισότιμα με σκοπό τα τμήματα της πρώτης τάξης που θα δημιουργηθούν στα τρία σχολεία να έχουν τον ίδιο περίπου αριθμό αλλοδαπών μαθητών. Μία χρονιά δεν ακολουθήθηκε η παραπάνω τακτική με αποτέλεσμα να εγγραφούν στο ένα από τα τρία σχολεία στην πρώτη τάξη 14 μαθητές εκ των οποίων οι 13 αλλοδαποί. Το τμήμα αυτό με τη συγκεκριμένη σύνθεση μαθητών εξακολουθεί να υφίσταται και μετά από τρεις σχολικές χρονιές.



# Προβλήματα

- ▣ Συχνή απουσία μαθητών
- ▣ Αδιαφορία γονέων για ενημέρωση από το δάσκαλο
- ▣ Μη συμμετοχή γονέων στους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων
- ▣ Έλλειψη κατάλληλης προετοιμασίας στο σπίτι
- ▣ Έλλειψη υλικών π.χ. τετραδίων κτλ.
- ▣ Δυσκολίες στη γλώσσα
- ▣ Μη συμμετοχή σε δραστηριότητες του σχολείου π.χ. εκδρομές εξαιτίας οικονομικών δυσκολιών της οικογένειας
- ▣ Χαμηλή απόδοση στα μαθήματα
- ▣ Διαπληκτισμοί με μαθητές άλλων τμημάτων λόγω ρατσισμού

# Μοντέλο της Epstein για την αντιμετώπιση προβλημάτων

- ▣ Τύπος 1: γονεϊκή μέριμνα: στόχος είναι η βοήθεια προς όλες τις οικογένειες ώστε να επιτύχουν τη δημιουργία υποστηρικτικού περιβάλλοντος στο σπίτι.
- ▣ Τύπος 2: επικοινωνία του σχολείου με την οικογένεια: στόχος είναι η οργάνωση αποτελεσματικών τρόπων αμφίδρομης επικοινωνίας με τις οικογένειες των μαθητών.
- ▣ Τύπος 3: οι γονείς ως εθελοντές: στόχος η προσέλευση γονέων και η οργάνωση της προσφοράς τους.
- ▣ Τύπος 4: οι γονείς ως δάσκαλοι: στόχος να δοθούν ιδέες και πληροφορίες στους γονείς για τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να υποστηρίξουν τα παιδιά τους στη μελέτη, στο σπίτι αλλά ακόμη και γενικότερα στο σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων.
- ▣ Τύπος 5: οι γονείς ως συμμετέτοχοι στη λήψη των αποφάσεων: στόχος να υπάρχει η συμβολή των γονέων στη λήψη των αποφάσεων σε επίπεδο σχολείου και να αναδειχθούν ικανοί εκπρόσωποί τους που θα συμμετέχουν ενεργά σε φορείς και κυβερνητικές επιτροπές.
- ▣ Τύπος 6: η συνεργασία του σχολείου με την κοινότητα: στόχος να εντοπισθούν και να συνδυασθούν πόροι και υπηρεσίες από την ευρύτερη κοινότητα, ώστε να ενισχυθούν οι δραστηριότητες του σχολείου και της οικογένειας (Epstein, 1995).

# ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

## ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

- ▣ Βασίζεται στην πρόληψη και όχι στην αντίδραση.
- ▣ Ευαισθησία και σεβασμό προς το πολιτιστικό υπόβαθρο μαθητών και οικογενειών.
- ▣ Αναγνώριση της συνεισφοράς των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- ▣ Επιφέρει τη γονική ενδυνάμωση μέσα από τη θετική, ουσιαστική, αμφίδρομη επικοινωνία σχολείου- οικογένειας.

# Προτάσεις για την αντιμετώπιση των Προβλημάτων

- ▣ Εφαρμογή προγράμματος συμβουλευτικής γονέων.
- ▣ Ενθάρρυνση των αλλοδαπών στη συμμετοχή της εκπαίδευσης των παιδιών τους.
- ▣ Εξασφάλιση των απαραίτητων συνδέσμων του σχολείου με τις κοινότητες των αλλοδαπών, σε συνεργασία πάντα με τις «εποπτικές» υπηρεσίες.
- ▣ Ενίσχυση του έργου του δασκάλου με την απαραίτητη συμβουλευτική καθοδήγηση, τα κατάλληλα διδακτικά προγράμματα και μεθόδους διδασκαλίας.
- ▣ Οργάνωση σεμιναρίων , ώστε να επανδρωθούν τα τμήματα από κατάλληλα ειδικευμένο διδακτικό προσωπικό.
- ▣ Οργάνωση ειδικού υποστηρικτικού προγράμματος στον τομέα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και ευρύτερη δραστηριοποίηση στην ανάπτυξη επικοινωνίας με γονείς αλλοδαπών μαθητών.
- ▣ Χρήση γλωσσικού εργαστηρίου και εφαρμογή των γλωσσικών δραστηριοτήτων σε ομάδες αλλοδαπών.
- ▣ Ανάθεση της διδασκαλίας του τμήματος σε μόνιμο, έμπειρο προσωπικό, που θα έχει σχετική επιμόρφωση.
- ▣ Ευαισθητοποίηση και δραστηριοποίηση εκπαιδευτικών για την εκπόνηση ειδικά τροποποιημένου προγράμματος για αλλοδαπούς μαθητές.

# Προτάσεις για την αντιμετώπιση των Προβλημάτων

- ▣ Συνεργασία όλων των ειδικοτήτων που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- ▣ Μεθοδολογική ευελιξία των εκπαιδευτικών και στροφή σε πιο σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας.
- ▣ Διαμόρφωση μιας εκπαιδευτικής τακτικής που αφορά το άτομό του, διαρρύθμιση της σχολικής τάξης που να ευνοεί τα ομαδοσυνεργατικά μοντέλα, κατάλληλος εξοπλισμός
- ▣ Έγκαιρη εξασφάλιση επιμορφωτικού και διδακτικού υλικού.
- ▣ Εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στο σχολικό πρόγραμμα, όχι ως «αξεσουάρ», αλλά ενταγμένων στη διαδικασία μάθησης, αφού οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές μπορούν να βοηθήσουν καθοριστικά στην εξατομίκευση της διδασκαλίας των αλλοδαπών μαθητών.
- ▣ Αξιόπιστη εκτίμηση του επιπέδου του αλλοδαπού μαθητή.
- ▣ Προσπάθεια για μεγαλύτερη παρουσία του αλλοδαπού μαθητή στην τάξη.
- ▣ Ενισχυτική διδασκαλία των αλλοδαπών μαθητών
- ▣ Ανάπτυξη εσωσχολικών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων.
- ▣ Τήρηση φακέλου προόδου για κάθε αλλοδαπό μαθητή.
- ▣ Εμπέδωση μιας ξεκάθαρης αντιρατσιστικής στάσης μέσα και έξω από το σχολείο, με τη θεσμική υιοθέτηση αντιρατσιστικού πλαισίου.
- ▣ Απάλειψη των αναφορών σε γεγονότα που εννοούν τις στεροεότρητες αντιλήψεις

# Συμπέρασμα

- Χρειάζεται εφαρμογή πρακτικών και μεθόδων ώστε να ενισχυθεί η γονεϊκή υποστήριξη και συνεργασία.
- Αφετηρία αποτελεί «το παιδί», βρίσκεται στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- Προσπάθεια από κοινού (σχολείου και οικογένειας)
- Η παρουσία αλλοδαπών μαθητών συνδέεται με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση η οποία επιδιώκει την αλλαγή των επιμορφωτικών διαδικασιών.